

A Study on the Spiritual Consulting Services Needed by Gifted Students.

112

Teceli Karasu*^a, Aslan Ali Demirkol^b

Article Info

DOI:

Article History:

Received 07/12/2018

Revised 21/12/2018

Accepted 27/12/2018

Keywords:

Gifted Students, Spiritual Counseling, Science Arts Center

Article Type:

Research Article

Abstract

This study, which aims to determine the spiritual orientation of the gifted students and their needs for spiritual counseling, is designed with mixed research method. Quantitative data of the study were collected by using Spiritual Orientation Scale developed by Figen Kasapoğlu (2015). The universe of this study consists of gifted students educated in the Muş Science and Arts Center and the formal education institutions of the 4th-12th Grade. In this context, the complete counting sampling method was used in the study. Qualitative data of the study were collected by semi-structured interview form prepared by the researchers. As a result, It can be said that gifted students need spiritual counseling; want to consult should be trustworthy, and they should be a specialist in religion, psychology, and methodology

Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Manevi Danışmanlık Hizmetleri Üzerine Bir İnceleme

Makale Bilgisi

DOI:

Makale Geçmişi:

Geliş 07/12/2018

Düzeltilme 21/12/2018

Kabul 27/12/2018

Anahtar Kelimeler:

Üstün Yetenekli Öğrenciler,
Manevi Danışmanlık, Bilim
Sanat Merkezi

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

Öz

Üstün yetenekli öğrencilerin manevi yönelimlerini ve manevi danışmanlığa olan ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, karma araştırma yöntemiyle tasarlanmıştır. Çalışmanın nicel verileri, Figen Kasapoğlu (2015) tarafından geliştirilen "Manevi Yönelim Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Muş Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden ve örgün eğitim kurumlarının 4-12. Sınıflarında öğrenim gören üstün yetenekli öğrenciler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmada "tam sayım örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın nitel verileri ise araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Sonuç olarak, üstün yetenekli öğrencilerin manevi danışmanlığa ihtiyaç duydukları, danışmak istedikleri kişilerin güvenilir, din, psikoloji ve yöntem bilim uzmanı olması gerektiği söylenebilir.

*Corresponding Author: t.karasu@alparslan.edu.tr

^a Ass.Prof.Dr., Muş Alparslan University, Faculty of Islamic Sciences, Muş/Turkey ORCID: 0000-0003-4218-2802

^b Teacher, BİLSEM, Muş/Turkey

© 2018 Muş Alparslan Üniversitesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır

Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Manevi Danışmanlık Hizmetleri Üzerine Bir İnceleme¹

GİRİŞ

Önceden hazırlanmış program çerçevesinde planlı olarak yapılan formal eğitimin yapıldığı en önemli kurumlar okullardır. Okullarda, belli bir yaş kademesindeki öğrencilere, Milli Eğitimin amaçları temel alınarak hazırlanmış eğitim programları ile eğitim verilmektedir. Yaşları baz alınarak gittikleri sınıflarda öğrenciler; bedensel, bilişsel ve duyuşsal bakımdan birbirlerinden farklılık arz etmektedirler. Bunlardan bir kısmının farklılıkları daha fazladır. Normal öğrencilerden ciddi derecede farklılık gösteren ve özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenci gruplarından biri de üstün yeteneklilerdir (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2015).

Üstün yetenekli öğrencilerin erken yaşlarda belirlenmeleri, potansiyellerini geliştirebilecekleri uygun ortamlarda yetiştirilmeleri ve manevi olarak destek görmeleri onların sağlıklı yetiştirilmelerine hem kendileri hem de içerisinde buldukları toplum için önemlidir. Aksi takdirde bu kimseler mevcut yeteneklerini toplumun zararına kullanmak suretiyle başta kendilerine olmak üzere bütün topluma zarar verebilirler. Çünkü bu öğrencilerin pek çok alanda akranlarından daha yüksek performans gösterebilmeleri; onların sosyal, uyumsal ve manevi olarak sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir (Sak, 2012). Ancak erkenden uygun bir şekilde eğitildiklerinde ve manevi olarak desteklendiklerinde kendileri ile barışık olarak yetişirler. Dahası sosyal, insani, ilmi, iktisadi, siyasi ve güzel sanatlar alanlarında da topluma öncü olabilirler (Çağlar, 2018).

Üstün yetenekli öğrencilerin tespit edilip eğitimlerinin sağlıklı bir şekilde desteklenmesi amacıyla Ülkemizde 2007 yılında ilk Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) açılmıştır. Günümüzde 125 BİLSEM’de yaklaşık 37 bin öğrenci faydalanmaktadır. Dünya genelinde üstün yetenekli öğrenci oranı %2 kabul edildiğinde (B. Dönmez, 2009, 287) ülkemizde tanısı konulmayan daha pek çok üstün yetenekli öğrencinin olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin yaklaşık %95’inin henüz tanıları yapılmamıştır. Dolayısıyla bu öğrencilerin bir an önce tanılanmaları ve eğitim ve manevi danışmanlıkla desteklenmeleri gerekir.

Üstün yetenekli öğrenciler, BİLSEM’de, farklı bilim alanlarında verilen eğitim ile desteklenmektedirler. Öğrenciler aynı şekilde söz konusu bu merkezlerde rehberlik eğitiminden de faydalanabilmektedirler. Ancak bu öğrenciler, destek eğitiminin yanında, “insan fıtratına yerleşik geliştirilmeyi bekleyen” (Meydan, 2015) manevi desteğe de ihtiyaç duymaktadırlar. Zira insanın hem kendisiyle hem de toplumla barışık olması; manevi anlamda yaşadığı problemleri anlamlandırması ile paralellik gösterir. Dolayısıyla bu öğrencilerin manevi anlamda hayatlarını anlamlandırmalarına rehberlik edecek birilerinden yardım almaları gerekir.

Dini bilgilerin test edilebilir niteliklerinin bulunmaması sebebiyle, ona yönelen beşeri akıl, ikna olabilmek için deneysel doğrulamadan ziyade mantıki doğrulama yoluna başvurur (Cebeci, 2010). Bu başvuru, normal öğrencilere nazaran üstün yetenekli öğrencilerde daha fazla olabilmektedir. Dolayısıyla bu öğrencilere yönelik manevi danışmanlığın tartışılması ve geliştirilmesi zaruridir. Aksi taktide sosyal dengelerin bozulması, davranış bozuklukları, ahlaki sapma, ruh sağlığı ve çeşitli kişilik bozuklukları ortaya çıkabilmektedir (Özdemir, 2012). Bu çalışma, üstün yetenekli öğrencilerin manevi

¹ Bu makale, “I. Uluslararası Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi’nde sözlü olarak sunulan “Üstün Yetenekli Öğrenciler ve İhtiyaç Duydukları Manevi Danışmanlık” adlı bildiri esas alınarak ve genişletilerek hazırlanmıştır.

yönelimlerini ve onlara yönelik danışmanlığı konu edinerek alana katkı sağlamayı hedeflemiştir. Bunu yaparken, hem nicel hem de nitel veri toplama araçlarını birlikte kullanmıştır.

2. Üstün Yetenekli Öğrencilere Genel Bir Bakış

“Üstün yetenek/ zekânın ne olduğu ile ilgili henüz evrensel düzeyde fikir birliğine ulaşılamamıştır. Bu kavram, zamandan zamana, bir yerden başka bir yere farklı şekillerde tanımlana gelmektedir (NAGC, 2018). Özel Eğitim yönetmeliğinde (MEB, 2018) üstün yetenekliler; zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireyler olarak tanımlanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Üstün Zekâlı Çocuklar Derneği üstün zekâlıyı; “Bir ya da daha fazla alanda olağanüstü performans gösteren ya da olağan üstü potansiyeli olan birey” (Sak, 2012) şeklinde tanımlamaktadır. IQ zekâ testleri sonucuna göre ise zekâ dağılımları 130 ve üzeri olan bireylere, üstün yetenekli bireyler denmektedir (Lewis, 2018).²

Üstün yetenekli bireylerin tanımlanmasına bağlı olarak, onları tespit etmek için başvuru tanı yöntemleri de farklılık arz etmektedir. Kimi ülkeler yazılı testleri, kimileri IQ testlerini, kimileri de, yaratıcılığı ve zekâyı birlikte ele alan testler kullanmaktadırlar (Lewis, 2018). Üstün yeteneklilerin belirlenmesinde, farklı kuramlar ve bu kuramlara bağlı tanı testleri geliştirilmiştir. Kuramların başında Çoklu Zekâ Kuramı, Başarılı Zekâ Kuramı ve Üçlü Halka Üstün Zekâ Kuramı gelmektedir (Sak, 2012). Bununla birlikte toplumların “değer”e yükledikleri anlamlar da üstün yeteneklilerin tanımlanmasını ve tanısını etkileyebilmektedir. Örneğin batı toplumları daha çok akademik başarıyla ilişkili olan analitik ve yaratıcı yeteneğe önem verirken, doğu toplumları “erdem” gibi değerlere önem vermektedir. Bu durum onların üstün yetenek ile ilgili tanımlarına yansımaktadır.

Üstün yetenekli kimselerin erken fark edilmesi ve akranlarından üstünlük gösterdikleri yetenek ya da yeteneklerin geliştirilmesine olanak tanınması hem önemli hem de zordur. Bu kimseler daha çok okul sıralarında fark edilmektedirler. Bunun için öğretmenin, öğrencileri sınıf içinde çok iyi takip etmesi, gündelik konuşmalarındaki farklılıkları anlamaya çalışması önemlidir (Smutny v.dğr., 1997). Bu öğrenciler; normal gelişim gösteren çocuklara göre, yetenekli oldukları alanda daha hızlı ilerleme göstermektedirler. Ancak bir alanda yetenekli olan çocuk tüm gelişim alanlarında benzer düzeyde bir yeteneğe sahip olmayabilir. Örneğin, görsel sanat alanında üstün yetenekli olan çocuk, sadece bu alanda yaşlılarından üstün olma özelliği göstererek diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir (İncekara; 2013).

Üstün yetenekli öğrenciler kendi içlerinde normal bireylere göre daha heterojen bir özellik gösterirler. Bununla beraber bir grup, olarak onlara ait özellikler şöyle sıralanabilir: Dili etkili kullanma, merak ve bazı konulara yoğun ilgi gösterme, çabuk öğrenme, güçlü bellek, yüksek düzeyde duyarlı olma, özgün ifade biçimlerine sahip olma, yeni ve zor deneyimleri tercih etme, kendisinden büyüklerle arkadaşlık yapma, yeni durumlara çabuk uyum sağlama, okumaya düşkün olma, akademik seviyenin yüksek olması, esnek düşünebilme, felsefi düşünebilme, liderlik yapabilmek (İncekara, 2013; Gündüz, 2010). Dini anlamda bu bireyler erken yaşlardan itibaren evren, din, mitolojiler hakkında düşünebilir ve sorular sorabilirler (Gündüz, 2010).

Üstün yetenekli öğrencilerin tanınmasının amacı, uygun programlar ile onların özel eğitim ihtiyaçlarını gidermektir. Tanılama yapılırken; öğrenciye yarar, bilimsellik, kapsamlılık, eşitlik, erken tanı, süreklilik, uygun araç ve ortak karar gibi ilkelere riayet etmek gerekir. Bu ilkeler doğrultusunda öğrenci, tanılama aşamaları olan, tarama/aday gösterme, test aşaması ve karar alma aşamalarından sonra belirlenir (Sak; 2012).

² Daha farklı tanımlar için aşağıdaki internet adresine bakılabilir.

[http://www.nagc.org/sites/default/files/Advocacy/State%20definitions%20\(8-1-13\).pdf](http://www.nagc.org/sites/default/files/Advocacy/State%20definitions%20(8-1-13).pdf)

Üstün yetenekli öğrenciler, öğretim amaçlı olarak aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi gruplandırılabilir.

Tablo 1: Üstün Yetenekli Öğrencileri Öğretim Amaçlı Gruplama Türleri

Grup	Tam Zamanlı	Yarı zamanlı
Benzer özellikli	Sınıflararası özel sınıf	Kaynak odası (destek eğitim odası)
	Tam özel sınıf	Derse dayalı tekrarlı grup
	Kısmi özel sınıf	Sınıf içi benzer yetenek grubu
	Özel okul	
	XYZ grup	
	Özel sınıf içinde benzer grup	
Farklı özellikli	Okul içinde okul	Sınıf içi karışık yetenek grubu
	Derleme sınıf	Sınıf içi düzeyli gruplar
	Normal sınıfta öğretim	

(Kaynak: Sak, 2012, 523; Dönmez, 2009, 292).

Türkiye’de üstün yetenekli öğrenciler Destek Eğitim Oda’larında ve Bilim Sanat Merkezlerinde örgün eğitim dışında ve buna ek olarak eğitim alabilmektedirler (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018; MEB Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi, 2015). Bilim Sanat Merkezlerinde uygulanan eğitim programları; uyum, destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark etme, özel yetenekleri geliştirme, proje üretimi/yönetimi alanlarında düzenlenmiş programlardır. Ayrıca yönergede eğitim programlarında görev alacak öğretmenler; Fen ve Teknoloji, İlköğretim Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Müzik, Yabancı Dil, Bilişim Teknolojileri, Teknoloji-Tasarım, Rehberlik ve Sınıf Öğretmenleri tarafından yürütülür ifadesi yer almaktadır (MEB Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi, 2015). Program ve derslere dikkat edildiğinde öğrencilerin manevi alanda yaşayabileceği sorunların azaltılması ya da ortadan kaldırılmasına yönelik bir dersin olmadığı görülür.

3. Manevi Danışmanlık

Yaşadığımız çağ, inanan/inanmayan tüm insanlığa maddi anlamda büyük imkânlar sunmuşsa da, ruhsal anlamda insanların sorunlarını çözemediği gibi daha da karmaşık hale getirmiştir (Köylü, 2012; Karasu, Teceli – Salmazzem, Mehmet, 2016). Bu dönemde insanların sağlıklı karar almalarına yardımcı olmak için, farklı arayışlar söz konusudur. Bu arayışlardan biri olan manevi danışmanlık din psikolojisinin inanç yönünü ele alan ruhsal öğretilerdir. Dini/ manevi yönü olan bu öğretimin gelişimine katkı sağlayan önemli bir unsur da dinlerin özellikle “Hristiyanlık öğretilerinin ve geleneğinin” buna izin vermesidir (Söylev, 2015; Altaş, 2012; Cebeci, 2010).

Eğitimde kullanılan danışmanlık kavramı ile kast edilen psikolojik danışmanlıktır. Geniş bir literatüre sahip olan psikolojik danışmanlık; psikolojik rahatsızlıkların büyük oranda sözel ve duygusal iletişim biçimlerine dayanan teknikler ile tedavi edilmesi olarak tanımlanır (Ok, 2012). Pastoral psikoloji adıyla din psikolojisinin bir alt dalı olarak özellikle 1970’lerden itibaren gelişen (Peker, 2009) manevi danışmanlık ise, haham, papaz ve imam gibi din görevlileri aracılığı ile terapi hizmeti sunan ve batıda ortaya çıkan bir psikolojik danışma alanıdır (Uğurlu, 2018; Altaş, 2016; Söylev, 2010). Türkiye’de ise, din hizmetleri alanında bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir (Ege, 2011). Bu bilim; "Kişinin kendini tanıması, çevresine uyum sağlaması ve dinle ilgili problemlerini fark ederek çözmesi için çeşitli teknikler kullanılarak profesyonelce yapılan psikolojik yardım" şeklinde tanımlanabilir (Aşıkoğlu, 2008, 546).

İnsanların sık sık karşılaştığı, ölüm, engellilik, anlam kargaşası, günahkârlık duygusu gibi kaygılar, psikolojik danışmanlık veya psikoloji biliminin yalnız başına analiz edebileceği konular değildir. Bu gibi konular teolojinin de sahasına dâhil olduğundan bu iki disiplinin ortak çalışmasını

gerekli kılmaktadır. Bu iki alanın birlikte çalışması ile ortaya çıkan yeni disiplin olan manevi danışmanlık, teolojik ve psikolojik kavramları bilinçli ve bütüncül olarak entegre etmeyi içerir (Greenwald v.dgr.,2011; Ok; 2012; Cebeci, 2010). Bu danışmanlık, daha çok din görevlileri aracılığı ile terapi hizmeti sunan bir psikolojik danışma alanıdır. Bundan dolayı dini danışmanlar genellikle danışmanlık hizmetlerini geleneksel alana ek olarak psiko-manevi (psiko-spiritüel) sorunları gidermek amacıyla geleneksel dini eğitim ile modern psikolojik düşünce ve yöntemleri entegre ederek yürütmelidirler (Altaş, 2012).

Arapça bir sıfat olan maneviyat kelimesi, dilin tam olarak izah edemediği kalp ile bilinen şey anlamına gelir (el- Cürcani, 2007). Türk Dil Kurumu (2018) “duyu organları olmaksızın kalp (gönül) ile bilinen şeye ait olan, duyularla sezilebilen, ruhani, tinsel, maddi olanın karşıtı şeklinde tanımlanmaktadır. Batıda maneviyat, kurumlaşmış din dışındaki ruhani etkinlik veya olaylara katılım şekline göre algılanmaktadır. Onlara göre maneviyat, maddinin ötesinde olan her şey ve bunların temel anlamlarına ilişkin deruni kaynakların toplamıdır (Frager, 2009). Batı kaynaklı bir disiplin olarak 1900’lü yıllarda gelişen manevi danışmanlık kavramı ile kast edilen ise manevi psikolojik danışmanlıktır (Kaymakcan-Şirin, 2013; Cebeci, 2010). Burada manevi kavramı ile kast edilen ise psikolojik danışmanlığın; dini kaynakların, geleneğin, bağlamın gibi unsurların dikkate alınarak uygulanmasıdır. Bununla birlikte, manevi danışmanlığın tanımı ile ilgili olarak günümüzde dahi bir uzlaşmaya varılamamıştır. Dahası bireylerin maneviyatlarına ve değerlerine vurgu yapmak için kullanılan kavramda da farklılık söz konusudur. Care (bakım), pastoral (dinsel), religious (dini) ve spirituality (maneviyat/ruhaniyet) gibi kavramlar en çok tercih edilenlerdir (Ok, 2012). Dini danışmanlık anlamında ise “pastoral psychology, pastoral care ve pastoral counseling” kavramları en çok dikkat çeken kavramlardır (Şirin, 2014; Kaymakcan - Şirin, 2013). Yeni gelişen disiplin olan manevi danışmanlık, bu kavramları kimi zaman aynı anlamda, kimi zaman benzer anlamda kimi zaman da binişik olarak kullanmaktadır.

Manevi danışmanlık; inancı, düşüncesi ve değerleri ne olursa olsun, maneviyatla ilişkisini sürdürmek isteyen herkese verilebilen bir hizmet olarak değerlendirilebilir. Bireyin iç huzura kavuşmasını sağlamayı hedefleyen manevi danışmanlık için bir dine bağlı olmak gerekli değildir. Ancak maneviyatın en yaygın biçimini dinlerin meydana getirdiği göz önünde tutulduğunda, bu hizmetin daha çok bir dine inanan ve *anlam* ile ilgili aydınlanmak isteyen kimselere verilebileceği söylenebilir (Ok, 2012). Manevi boşluk hisseden birey, arayış içerisine girer. Bu arayış onu yeni bilgilere yönlendirir. Yeni bilgiler ile aydınlanan birey manevi olgunluğa ulaşmada ciddi yol kat eder. Örneğin kıldığı namazdan emin olmadığı için hastalanan, defalarca abdestini tazeleyen, küçük bir su sıçramasında giysisini değiştiren kimselere Kur’an ve Sünnete dayalı dini danışmanlık önemli yardımda bulunabilir.

Din, sosyal hayatın merkezinde yer alan bir kurumdur. Dolayısıyla bireyin din ile doğrudan ilgili olan ve dolaylı olarak dinin kaynaklık ettiği kültürel pek çok sorunu olabilir. Kimi zaman bu dini sorunlar kişilik problemlerine ve sosyal sorunlara neden olabilmektedir (Kaymakcan-Şirin, 2013). Dini ve ruhsal problemlerin çözümünde kullanılan bir çeşit danışma süreci olan manevi danışmanlık, bu sorunların çözümünde önemli bir unsurdur (Söylev, 2015). Örneğin, üstün yetenekli bireyler çoğu zaman normal akranları ile iletişim ve etkileşim problemleri yaşamaktadırlar. Manevi danışmanlık bu öğrencilerin bireysel anlam arayışlarına cevap olabileceği gibi, onların sosyal olarak da toplumla bütünleşmelerini sağlayabilir. Dolayısıyla, danışanın maneviyatını ve teolojisini merkeze alan manevi danışmanlık, zamanımızın zorunlu kıldığı disiplinlerden biri olarak değerlendirilebilir. Nevzat Aşıkoğlu “Sosyal ve Ekonomik Alandaki Değişme ve Gelişmeler”, “Bilgi Kaynaklarının Çoğalması ve Çeşitlenmesi” ve “Din Anlayışındaki Değişme ve Gelişmeler”i (Aşıkoğlu, 210, 440) bu zorunluluğa gerekçe olarak görürken, Üzeyr Ok bu durumu aşağıdaki başlıklarla görüşlerini ifade etmektedir (Şirin, 2014, 55-59; Ok, 2012, 45-47).

- Dindar danışanların duygusal sorunlarını paylaşmaya istekli olabilecekleri daha iyi şartları yaratması

- Dinsel deneyimlerdeki değişim ve çeşitliliğin, psikolojik danışmanlığın “dini konuları” ele almasını gerektirecek düzeyde olabilmesi

- Din adamı-cemaat ilişkisinin dini danışmanlığı gerektiren doğası

- Seküler psikolojik danışmanlığın dini konulardaki yetersizlikleri

- Seküler psikolojik danışmanlığın beyaz orta sınıfa hitap etmesi

- Din görevlilerinin manevi danışmanlık konularındaki yetersizlikleri.

Yukarıda ifade edilen manevi danışmanlığı gerekli kılan nedenler, üstün yetenekli bireylere de manevi danışmanlığın verilmesinin gerekçelerini oluşturmaktadır. Ancak üstün yetenekli bireyler normal akranlarından ciddi derecede farklılaştıkları için, onlara yönelik manevi danışmanlığın mahiyeti değişmektedir

Manevi danışmanlığın niteliği ile ilgili tartışmalar hala devam etmektedir. Bununla beraber danışmanlığın işlevini aşağıdaki gibi maddeleştirmek mümkündür (Altaş, 2012, 312):

1. Psikolojik ve psikiyatrik yardım gerektiren her türlü sorunla başa çıkmada bireyin inandığı dinin değerleriyle ilişki kurmasını sağlayarak yardım sağlama;

2. Bireylerin dini inanma ve yaşama biçimlerine dayalı olarak ortaya çıkan psikolojik bozuklukların tanısında diğer yardım mesleklerine destek sağlama,

3. Psikiyatri ve diğer yardım mesleklerinin müdahalesini gerektiren durumlarda ilgili alanlara bireyi yönlendirme (üst aşamaya geçiş),

4. Bakım ve refahla ilgili boyutlarda desteğe ihtiyaç duyulduğunda ilgili birimlerle işbirliği yapma (Önceki aşamaya geri dönüş).

Pek çok araştırma, manevi/dini inançlar ve ritüellerin insanı hem fiziksel hem de psikolojik olarak iyileştirdiğini ortaya koymaktadır (Cebeci, 2010). Maneviyat, özellikle kişiye karar almada, sosyal destek sağlamada ve kendisi ile barışık olmada ciddi katkılar sağlar. Ancak günah ve suça dayanan katı (rigid) dini inanışlar depresyon, kuruntu, halüsinasyon gibi hastalıklara sebep olarak kişiyi daha da hasta yapabilir (Plumb, 2011). Yaşadığımız toplumda bu gibi yanlış dini inanış ve uygulamaların var olduğu düşünüldüğünde, üstün yetenekli bireyler için manevi danışmanlığın önemi daha iyi ortaya çıkmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri dikkate alındığında, onların bilişsel olarak tatmin edecek ve duyuşsal olarak rıza gösterebilecek şekilde bir manevi danışmanlığın yapılması gerektiği görülmektedir. Bunun için Bulut'un da (2011) ifade ettiği gibi manevi danışmanlığı, biliminin verileri ile uyum içerisinde sunma etkili yol olarak önümüzde durmaktadır.

Ülkemizde manevi danışmanlık alanında son dönemde önemli çalışmalar yapılmaktadır. Uğurlu (2018), Ayten- Koç-Tınaz (2016), Söylev (2015), Şirin (2014), Ok (2012), Koç (2012), Ege (2011), Bulut (2011), Cebeci (2010), Peker (2009) ve Aşıkoğlu (2008) tarafından yapılan çalışmalar bunların en dikkat çekenleridir. Bu çalışmalar danışmanlığın ne olduğu, tarihi, çalışma alanları ve dünyadaki örnekleri gibi hususlara yoğunlaşmışlardır. DEM (2017, 2018) tarafından organize edilen ve uluslararası manevi danışmanlık ve rehberlik kongreleri farklı bilim dallarında çalışan bilim adamlarını bir araya getirmiş ve konunun etraflıca tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca, manevi danışmanlık alanının spesifik konularına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Karagöz (2017) özel gereksinimli çocukları olan ailelere; Doğan (2017) ve Altaş (1999, 2012) hastalara; Işık (2016) bebek kaybı yaşayan ailelere; Satan v.dğr., (2016) ebeveyn kaybı yaşamış ergenlere; Gülmez (2016) eşine şiddet uygulayan erkeklere; Kaya Göktepe (2017), Klavuz-Klavuz (2016) yaşlılara; Çoşkunsever (2016) yetiştirme yurtlarında kalanlara; Çoban (2016) uyuşturucu ve madde bağımlılarına yönelik bilimsel

çalışmalar yapmışlardır. Topuz ise (2015) din görevlilerinin manevi danışmanlık yeterlilikleri konusunu ele almıştır. Toplumun önemli bir kısmını oluşturan üstün yeteneklilerin manevi yönelimlerini ve manevi danışmanlığa olan ihtiyaçlarını ele alan çalışmalara rastlamamış olması ve bu çalışmanın gerekçesini oluşturmaktadır.

Bu çalışma üstün yetenekli öğrencilerin manevi yönelimlerini ve manevi danışmanlığa olan ihtiyaç durumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlara bağlı olarak çalışmanın alt hedefleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Üstün yetenekli öğrencilerin manevi yönelimleri nasıldır?

Üstün yetenekli öğrencilerin manevi yönelimleri cinsiyetlerine ve sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

Üstün yetenekli öğrencilerin manevi olarak yaşadıkları sorunlar nelerdir?

Üstün yetenekli öğrenciler yaşadıkları manevi sorunlarla baş etmek için kimlere başvurumaktadırlar?

Üstün yetenekli öğrenciler danışmak istedikleri kimselerin hangi niteliklere sahip olmasını beklemektedirler?

4. Yöntem

4.1. Araştırma Modeli ve Çalışma Grubu

Bu araştırma, üstün yetenekli öğrencilerin manevi yönelimlerini ve ihtiyaç duydukları manevi danışmanlığı ortaya koymak için, karma yöntem ile gerçekleştirilmiş bir çalışmadır. Çalışmanın nicel verileri 2018-2019 eğitim öğretim yılında Muş BİLSEM’de eğitim gören 4-12. Sınıf 43 öğrenciden toplanmıştır. 2 ve 3. Sınıf öğrencileri anket sorularını anlamada sıkıntı çektiklerinden kapsam dışında tutulmuştur. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılarak “tam sayım” çalışması yapılmıştır (Baltacı, 2018). Morgan’ın geliştirdiği evrenden örneklem denklemi dikkate alındığında, bu sayının çalışmanın güvenilirliği için yeter bir sayı olduğu söylenebilir (Morgan, 1970). Çalışmanın nicel verilerinin toplandığı örneklem grubuna ait demografik bilgiler aşağıdaki Tablo 1’de gösterilmiştir

Tablo 1. Örneklem Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Toplam Öğrenci sayısı	Değişkenler	Öğrenci Sayısı (N)	%
43	Kız	21	48,8
	Erkek	22	51,2
43	Ortaokul	20	46,5
	Lise	23	53,5

Çalışmanın bazı verileri ise görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Çünkü bu teknik bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede etkilidir. “Niçin” ve “Nasıl” sorularına cevap bulmayı amaçlayan araştırmalarda (Demirbaş, 2014) nitel yönleme sıklıkla başvurulur. Zira bu araştırmalarda insanların yaşadıkları dünyayı tüm yönleri ile anlama ve tanımlama çabası vardır (Yeşil, 2013). Bu kapsamda sağlıklı veri elde etmeye imkân veren BİLSEM’e devam eden öğrencilerin görüşleri alınmıştır.

4.2. Veri Toplama Aracı ve Veri Analizi

Çalışmanın nicel verileri Figen Kasapoğlu (2015) tarafından geliştirilen “Manevi Yönelim Ölçeği” aracılığı ile toplanmıştır. 16 maddeden tek faktöre dayalı hazırlanan Manevi Yönelim

Ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı "0,76" olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada iç tutarlılık katsayısı 0,92 olarak hesaplanmıştır. Çalışma verileri SPSS 25 programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin manevi yönelimleri, MYÖ'nün maddelerine verdikleri cevaplar ise yüzdelik olarak gösterilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları nitel veri toplama aracını oluşturmaktadır. Bu form, hem sabit seçenekli cevaplamaya hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeye imkan verir (Büyüköztürk v.diğ., 2011). Yapılan araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini artırmak için görüşmede sorulan sorular ön test yapıldıktan ve alanında uzman kişilere danışıldıktan sonra belirlenmiştir. Uzmanlara soru maddeleri verilerek, kendilerinden bu soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını, ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığını ve gerekli olan bilgileri sağlama noktasında işlevsel olup olmadığını kontrol etmeleri istenmiştir. Uzmanlardan alınan dönütler ve uygulanan pilot uygulama sonuçlarına göre görüşme formuna son şekli verilmiştir. Bu çalışmaların sonunda, soru maddelerinin geçerliliğine kanaat getirilmiş ve sorular yeterli görülmüştür.

Görüşme esnasında tutulacak notların kaydedilmesi, görüşmenin akıcılığını engellediğinden ve çalışma grubunun kabul etmesi sonucu, görüşme içeriği ses kayıt cihazıyla anında kaydedilmiştir. Daha sonra ses cihazı ile kaydedilen verilerin bilgisayar ortamına aktarılıp metin haline dönüştürülmesi ve yorumlanması işlemleri yapılmıştır.

Çalışmada; çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verileri işleme, bulguları tanımlama ve bulguları yorumlama aşamalarından oluşan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, farklılık arz eden durumlarda üstün yetenekli öğrencilerin görüşleri ayrı ayrı yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmada kimi zaman direk alıntılara yer verilerek, sadece ortak noktalar değil farklı düşünceler de değerlendirilmiştir. Böylece konuyla ilgili olası çeşitlilik, zenginlik, farklılık ve aykırılıklar çalışmaya dâhil edilerek bütüncül bir resmin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalışmada katılımcıların düşünceleri değişkenlere göre farklılık arz etmediğinden kod isimlere yer verilmemiştir.

5. Bulgular ve Yorum

5. 1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Manevi Yönelimleri

Manevi Yönelim Ölçeğine (MYÖ) dayalı olarak üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre memnuniyet düzeyleri aşağıdaki Tablo 2 'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Manevi Yönelim Ölçeği Puanlarının Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları.

Değişkenler	Kategoriler	Sayı (N)	Ortalama (X̄)	Standart Sapma	Farklılaşma Derecesi Göre (Mann Whitney U)	Anlamlılık Düzeyi (p)
Cinsiyet	Erkek	21	2,54	,558	,221	,778
	Kız	22	2,58	,433		
Okul	Ortaokul	20	2,67	,247	,023	,176
	Lise	23	2,47	,625		

*p<0,05

Tablo 2'e göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin MYÖ puanı ile cinsiyet ve sınıf değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p<0,01). Bununla birlikte MYÖ'den erkek öğrencilerin aldığı puan (X=2,54) kız öğrencilerin aldığı puandan (X=2,58) daha düşüktür. Benzer

şekilde ortaokula devam eden öğrencilerin puanı ($X=2,67$), liseye devam eden öğrencilerin puanından ($X= 2,47$) daha yüksektir. Bu sonuçlara dayalı olarak kız öğrencilerin manevi yönelimlerinin erkek öğrencilere oranla, ortaokula devam eden öğrencilerin de liseye devam eden öğrencilere oranla manevi yönelimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Ancak bu sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üstün yetenekli öğrencilerin MYÖ’de yer alan maddelere verdikleri cevaplar aşağıdaki Tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3: Üstün yetenekli öğrencilerinin MYÖ’de yer alan her bir soruya verdikleri cevap ve yüzdeleri.

Maddeler	Toplam katılımcı	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
		N	%	N	%	N	%
1. İlahi bir varlığa olan inancım, hayatıma anlam kazandırır.	43	5	11	13	30,2	25	58,1
2. Dua ederek, kendimi inandığım şeye daha yakın hissedebilirim.	43	4	9,3	7	16,3	32	74,4
3. İlahi bir güce olan inancım, hayattaki zorluklarla başa çıkmamda bana yardımcı olur.	43	4	9,3	4	20,9	30	69,8
4. Dua bana duygusal destek sağlar.	43	3	7	14	32,6	26	60,5
5. Manevi boyutla olan iletişimim, ruh sağlığıma iyi gelir.	43	4	9,3	5	11,6	34	79,1
6. Yüce bir güç tarafından korunduğumu hissedirim.	43	5	11,6	6	14	32	74,4
7. Dua manevi yaşantımın önemli bir parçasıdır.	43	4	9,3	12	27,9	27	62,8
8. Dua dinginliğinde bir bütünlük duygusu yaşarım.	43	5	11,6	11	25,6	27	62,8
9. Yüce bir gücün varlığını ruhumun derinliklerinde hissedirim.	43	4	9,3	3	7	36	83,7
10. İlahi bir varlığa olan inancım davranışlarım üzerinde etkilidir.	43	7	16,3	5	11,6	31	72,1
11. İnancım çevremdeki insanlarla iletişimimi güçlendirir.	43	4	9,3	13	30,2	26	60,5
12. Bir kimse hayatının anlamını gerçekten ararsa, cevaplar bulabilir.	43	8	18,6	13	30,2	22	51,2
13. İlahi bir varlık tarafından sevildiğimi hissedirim.	43	3	7	4	9,3	36	83,7
14. Doğayı hayranlık içinde seyretmek manevi duygularımı güçlendirir.	43	6	14	15	34,9	22	51,2
15. Bana huzur veren manevi yaşantılarım vardır.	43	5	11,6	6	14	32	74,4
16. İnsanı nihai noktada, ancak sonsuz bir varlık anlayabilir.	43	5	11,6	10	23,3	28	65,1

Yukarıda yer alan Tablo 3 incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin MYÖ maddelerine göre ciddi derecede “manevi olana” yöneldikleri görülmektedir. Bu durum örgün eğitimde üstün yetenekli öğrencilerin maneviyatlarına verilmesi gereken önemi ortaya koymaktadır. Başka bir ifade ile manevi alanda ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve ihtiyaçların sağlıklı bir şekilde giderilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Nitel veri toplama araçlarından elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

5. 2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Manevi Danışmanlık İçin Başvurdukları Kişi ve Kurumlara İlişkin Görüşleri

Üstün yetenekli öğrencilerin BİLSEM merkezinde danışabilecekleri öğretmenler bulunmaktadır. Bu öğretmenlerden öğrencilerin her türlü sıkıntılı durumlarında onlara yardımcı olunması beklenmektedir. Katılımcı öğrencilerin rehber öğretmenlere başvurmaları ile ilgili düşüncelerinden yapılan alıntılar aşağıdaki gibidir:

- *Rehber öğretmene gitmiyorum. Çünkü rehberlik servisindeki Rehber öğretmenin benim sorunumu karşılayacağına inanmıyorum.*
- *Rehberlik servisine dini konulardaki sıkıntılarım için hiç gitmedim.*
- *Dini sorunlarımı başkalarıyla paylaşmayı sevmiyorum.*

Çalışma gurubu öğrencilerinden elde edilen bulgulara bakıldığında, öğrencilerin yaşadıkları manevi sıkıntıların giderilmesi ile ilgili okul servislerinden destek almadıkları ya da almayı düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler manevi sorunlarını rehberlik servisinden ziyade farklı yollar ile çözmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıdaki şekildedir:

- *Manevi alanda yaşadığım sıkıntıları Din öğretmenime danışırım. Bazen de anne babama danışırım.*
- *Arkadaşlarıma danışırım. Rahatlamazsam din hocasına giderim.*
- *Din hocasına sorarım veya evin karşısında medrese var oradaki hocayı tanıyorum, ona sorarım.*
- *Halam dini biliyor ve dindar bir kadın ona sorarım.*

Manevi problemleri ile ilgili öğrenciler; daha çok anne babalarına, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenine, arkadaşlarına, dindar olduklarını düşündükleri yakın akrabalarına ve imama danışmaktadırlar. Çünkü öğrenciler danışmanından yardım alabileceklerine inandığı zaman ona başvurur. Oysa buradaki öğrenciler sorunlarını kendilerine en yakın gördükleri kimseler ile çözmeye çalışmaktadırlar.

5. 3. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Maneviyatın Mahiyetine İlişkin Görüşleri

Çalışma grubunda yer alan üstün yetenekli öğrenciler de maneviyatı çok farklı şekillerde tanımlamışlardır. Öğrencilerin manevi/dini konuların mahiyetine ilişkin görüşlerini belirten ifadelerden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır:

- *Maddenin dışında kalan her şey maneviyattır.*
- *İnancım benim maneviyatımdır.*
- *Dinin çerçevesinde gerçekleşen hayat benim maneviyatımdır.*
- *Bir şeyin duygularımızda yer edinmesidir.*
- *Maneviyat hissiyattır.*

Çalışma gurubu öğrencileri maneviyatı; maddenin dışında olan, inanç ve dine dayalı hayat, duyguların kişiye hissettirdikleri şeklinde ifade etmişlerdir.

5. 4. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Danışmana İlişkin Görüşleri

Çalışma grubu olarak düşüncelerine müracaat edilen öğrencilerin danışman öğretmenlerden beklentileri ile ilgili olarak ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıdaki şekildedir:

- *Sadece din hakkında değil, bütün alanlarda bilgili olsun ki bilmek istediğim soruların cevaplarını alabileyim.*
- *Bana yol gösteren birinin inançlı olmasını isterim, gerçek bir din âlimi olmasını isterim.*

- Beni seven birisi olmasını isterim.
- Benim inancımı ve düşüncemi asla kötüleyen birini istemem.
- Bir kere babam falan sorduğunda benim hakkımda kötü şeyler söylemesini istemezdim
- Benimle özellikle de arkadaşlarımla problem yaşadığımda ilgilenmesini isterdim.
- Ben çok sabırsızım sorularım da çok hemen yanıt isterim.

Çalışma gurubunda yer alan öğrencilerin ifadelerine dikkat edilirse öğrencilerin danışmandan, mahremiyete, danışmanın alan yeterliliklerine, sosyal konulardaki arabuluculuğuna, değer veren olmasına, kendisini anlayabilen, dini inancına saygı gösteren ve gerçek manada âlim biri olmasını istedikleri görülür.

5. 5. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Danışmak İstedikleri/Danıştıkları Manevi Konulara İlişkin Görüşleri

Çalışma kapsamında görüşlerine müracaat edilen öğrencilerin büyük bir kısmı kendilerini anlayan ve yol gösteren biri olduğunda, ona danışmak istediklerini belirtmişlerdir. Danışmak istedikleri konular ile ilgili öğrencilerin ifadelerinden yapılan alıntılar aşağıdaki şekildedir:

- Arkadaşlarım ile yaşadığım sorunlarda yardımcı olmasını isterim.
- Annem rahatsız olduğu için; derslere odaklanamıyordum. Bazen aklıma niçin annem hasta oldu ya ölürse gibi sorular geliyor. Bu konularda konuşmak isterim.
- Allah'ı merak ediyorum. Peygamber efendimizin simasını merak ediyorum. Bunları öğrenmek isterdim.
- Bazen din ile ilgili konular kafamı karıştırıyor. Mesela ben bazen düşünüyorum bu dünyaya niye geldim diye?
- Kur'an, peygamber efendimiz, namaz hakkında bir şeyler sorardım.
- Mesela ben konuşurken dahi çok dikkat ederim acaba söyleyeceklerim günah mı? Bunu sormak isterdim.

Öğrencilerden elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin danışmak istediği konular şöyle sıralanabilir: Maneviyat ile ilgili özel kuruntular, anlama- anlamlandırma, inanç ve ibadet ile ilgili kuruntular, diğer dünya, ölüm hastalık, sosyal ilişki.

6. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışmanın nicel bölümünde yer alan MYÖ'den elde edilen verilere bakıldığında üstün yetenekli öğrencilerin manevi yönelimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu yönelim cinsiyet ve sınıf düzeyi bakımından istatistiksel olarak anlamlı görülmemiştir. Satan ve dğr. (2016) ebeveyn kaybı yaşamış ergenleri konu edindikleri çalışma sonucunda, zorlu yaşam olayları ile başa çıkmada manevi temelli inançların etkili olduğunu vurgulamaktadırlar. Demirbaş (2017) sağlıklı bir düşünce yapısında, dini inanç ve manevi yönelimin önemli olduğunu, ancak bu inanç ve yönelimin desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir. Baş (2017) "Manevi Danışmanlıkta Duanın Bir Destekleme Metodu Olarak Kullanımı" adlı çalışma sonucunda ise dini ve duygusal ihtiyaçlarını gidermek için manevi danışmanlığın gerektiğini belirtmektedir.

Çalışma grubu olarak görüşme yapılan üstün yetenekli öğrencilerin büyük bir kısmı manevi konularda danışmak için, okullarda bulunan servislerden yararlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler bunun yerine dini bilgisine güvendikleri ve kendilerine yakın buldukları, din kültürü öğretmeni, imam, çevrede dini bildiğine inanılan kişi, anne baba gibi kimselere danışmaktadırlar. Bu durum ise öğrenciyi çoğu zaman tatmin edememektedir. Işık (2016) "Bebek Kaybı Yaşayan Ailelere Yas Sürecinde Manevi Danışmanlık Neden Gerekli?" adlı çalışma sonucunda bebek kaybı yaşayan ailelere, mahalledeki sohbet hocalarının yardımında bulunduğunu ancak; doğru bilgi ve psikolojik yaklaşım temelli olmadığından kişinin ruh sağlığını daha da bozduğunu vurgulamaktadır. Topuz

(2015) din görevlilerinin danışmanlık yeterliliklerini konu edindiği çalışma sonucunda imamların manevi danışmanlık yapmaya istekli ancak yetersiz olduklarını belirtmektedir.

Çalışmada görüşlerine müracaat edilen çalışma grubu maneviyatı; din ile ilgili düşünceler, maddi olmayan, kendi özellikleri, maddenin dışında olan, inanç ve dine dayalı duyguların kişiye hissettirdikleri olarak değerlendirmektedirler. Bununla birlikte bazı öğrenciler, maneviyat ile ilgili düşüncelerini soyut kavramlar ile ifade etmekte sıkıntı yaşamaktadırlar. Gülmez (2016) “Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Yönelik Bilişsel Davranışçı Yaklaşımla Dini/Manevi Danışmanlık Modeli” adlı çalışma neticesinde, eşine şiddet uygulayanların sağlıksız düşüncelere sahip olduklarını belirtmektedir. Ona göre bu düşünce yapılarının temelinde yanlış ya da eksik dini bilgiler bulunmaktadır. Kur’an ayetleri ve Hz. Muhammed’in örnek davranışları ile bu kimselere manevi danışmanlık yapılabileceğini belirtmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilere danışmanlık yapacak kişinin; sevecen, mahremiyete dikkat eden, dini konularda bilgili, sosyal ilişkilerde yol gösteren, istendiği zaman ulaşılabilen, güven veren biri olması önemlidir. Zira manevi alanda ihtiyaç duyulan aşkın ve kutsal olana güvenme ve bağlanma ancak din ve günümüz beşeri bilimlerin verilerine hâkim kişilerin danışmanlığı ile mümkündür. Araştırma sonucu alanda yapılan diğer çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Doğan (2017), Subaşı (2017) ve Özkan (2017) manevî danışmanlık yapacak bireyler için din ve maneviyata ilişkin bilgi düzeyi kadar psikolojik danışmanlık bilgi ve deneyim düzeyinin önem taşıdığını belirtmektedir. Karagöz (2017) manevi danışmanlık yapacak kimselerin samimiyet ve sorumluluk bilinci ile hareket etmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Kaya Göktepe (2017) ise etik ilkeler ile danışanın anlam kaygılarını bilmenin önemli olduğunu ifade etmektedir.

Çalışma grubunda bulunan üstün yetenekli öğrenciler danışmak istedikleri konuları; sosyal ilişkiler, anlama/anlamlandırma, ibadet ve inanç ile ilgili kuruntular, maneviyat ile ilgili özel deneyimleri şeklinde belirtmişlerdir. Bunun için, onlara manevi konularda danışmanlık yapacak danışmanın, danışmanlığın ilkelerine sahip olmasının yanı sıra dinsel/ ruhsal konularda yetkin olması ve öğrencinin maneviyatını oluşturan dini geleneği bilerek hareket etmesi önemlidir. Bu sonuç, benzer çalışma sonuçları ile paralellik arz etmektedir. Karagöz (2017) “Ozel Gereksinimli Çocuk Sahibi Anne-Babalar için Manevi Danışmanlık” adlı çalışmasının sonucunda ebeveynlerin; stres, beklenmedik durumlar, varoluşsal sorunlar, anlam arayışı gibi konularında danışmak istedikleri belirtmişlerdir.

Çoban, (2016) “Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ile Mücadelede Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Uygulamalarının Yeri ve Önemi: İstanbul Örneği” adlı çalışmasının sonucunda alkol ve uyuşturucu bağımlılarına yardımcı olunmada manevi danışmanlığın önemli olduğunu, bu kimselere özellikle alkol ve uyuşturucunun dindeki yerinin danışmanlık ilkelerine uygun olarak anlatılması gerektiğini belirtmektedir. Klavuz-Kalavuz (2016, 37) “Yaşlanma Döneminde Kayıplarla Başa Çıkma Manevi Danışmanlık Hizmetlerinin Önemi” adlı çalışmasının sonucunda yaşlılara yapılacak manevi danışmanlıkla kayıplar ile başa çıkma ve hayatın anlamını keşfetme noktalarında yardımcı olunabileceğini belirtmektedir. Saban v.dğr. (2016). “Ebeveyn Kaybı Yaşamış Ergenlerde Bibliyoterapi Yönelimli Manevi Danışmanlık Uygulaması” adlı çalışmasının sonucunda, söz konusu kimselerin anlam, stres, kayıp yaşantı, travma konularında danışmaya ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Öneriler;

Üstün yetenekli bireylerin manevi alanda sorun yaşamamaları/ ya da daha az yaşamaları için yetiştirme sürecinde din eğitimi ile desteklenmeleri gerekir.

Okul ortamında öğrencinin manevi konuları danışabileceği birinin bulunması önemlidir. Bunun için ilahiyat fakülteleri mezunlarından manevi danışmanlık alanında yüksek lisans yapanların BİLSEM’lerde, istihdamları sağlanmalıdır.

Bireyin zihin ve ruh sağlığı Aşkın bir varlık ile kurulan sağlam irtibatla daha iyi olur. Bunun için Üstün yetenekli öğrenci olup danışan konumunda olan kişi, Kur’an ve Hz. Muhammed’in sünnetiyle tanıştırılmalıdır.

Bu çalışma ülkemizde üstün yetenekli öğrencilerin manevi yönelimlerini ve manevi danışmanlık ihtiyaçlarını ortaya koyan ilk çalışma olduğundan konular ana hatları ile işlenmiş olması bu çalışmanın sınırlılığıdır. Ayrıca, çalışma Muş örnekleminde yapılmıştır. Bundan dolayı çalışmanın farklı örneklem/ çalışma gruplarıyla derinlemesine yapılacak yeni çalışmalar ile desteklenmesi gerekir.

KAYNAKÇA

- Altaş, Nurullah. “Uygulamada Dini Danışmanlık ve Rehberlik”. *Din ve Toplum* 13 (2016): 88-97.
- Altaş, Nurullah-Arııcı, İsmail. “ Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci”, (Ed.) Mustafa Köylü- Nurullah Altaş. *Din Eğitimi*. (48-80). İstanbul: Ensar Yayınları, 2014.
- Altaş, Nurullah. “Cami Dışı Din Eğitimi Ekinliklerini Biçimlendiren Temel Kavramlar ve Bu Alanda Yeni Kavramsallaştırmalar: "Dini Danışmanlık" ve "Manevi Sosyal Hizmetler". (295-318). Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu- II (30 Mart - 01 Nisan 2012), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012.
- Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. “Dini Danışmanlık”, (Ed.) “Etkili Din Öğretimi”. 438-446. İstanbul: Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu. 2010. http://isamveri.org/pdfdr/D194642/2010/2010_ASIKOGLUN.pdf, Erişim: 23 Ocak 2016.
- Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. “Din Hizmetlerinin Sunumunda Alternatif Yöntem: Dini danışmanlık”, 1. *Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007)*, 543-549 Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008.
- Amerikan Pastoral Danışmanlar Derneği Resmi Web Sitesi, <http://www.aapc.org>, Erişim tarihi: 10. 03. 2016.
- Baltacı, Ali. Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1) (2018): 231-274.
- Baş, Selma. “Manevi Danışmanlıkta Duanın Bir Destekleme Metodu Olarak Kullanımı”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52 (2017): 161-198.
- Birleşik Krallık Ulusal Sağlık Servisi Resmi Web Sitesi, <http://www.nhs.uk>. Erişim: 10 Mart 2016.
- Bulut, Aytekin. *Din Eğitiminde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık*. Ankara: DİB Yayınları, 2011.
- Büyüköztürk, Şener- . Akgün Özcan E.- Karadeniz, Şirin- Demirel, Funda - Kılıç Çakmak, Ebru. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2011.
- Cebeci, Suat. *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul : Alfa Yayınları, 2010.
- Cebeci, Suat. “Bir Din Öğretimi Yaklaşımı Olarak Dini Danışma ve Rehberlik”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 8 (19) (2010): 53-67.

- Cürcani, eş-Şerif Ali b. Muhammed. "el- Ma 'neviyat", *Ta 'rifat*. Beyrut: Darün- Nefais, 2007.
- Coşkunsever, Asude. "Yetiştirme Yurtlarında ve BSRM'lerde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik (Bursa ve Şanlıurfa Örnekleri)". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik II*. Ed. Ali Ayten- Mustafa Koç. 187-212. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- Çağlar, Doğan. "Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri", <http://www.ustunzekalilar.org/egitim-programlari/makaleler/185-ustun-zekali-cocuklarin-ozellikleri.html>), Erişim: 15.01.2016.
- Çepni, Salih. *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon, 2010.
- Çoban, Melih. "Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ile Mücadelede Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Uygulamalarının Yeri ve Önemi: İstanbul Örneği". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik II*: Ed. Ali Ayten- Mustafa Koç 127-141. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- Demirbaş, Murat. "Bilimsel Araştırma ve Özellikleri". (Ed.) Mustafa Metin. *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (3-19), Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2014.
- Demirbaş, Sibel. "Ergenlik Döneminde Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Teori Uygulama Alanları*". Ed. Ali Ayten. 103-146. İstanbul: Dem Yayınları, 2017.
- Doğan, Mebrure. "Hastane Örneği Üzerinden Manevî Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerine Genel Bir Bakış". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/2 (2017):1267-1304.
- Dönmez, Necate Baykoç. "Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri", (Ed.) Necate B. D. *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*, (284-306), İstanbul: Eğiten Kitap Yayınları, 2009. http://www.necatebaykoc.com.tr/data/dokumanlar/ustun_ve_ozel_yetenekliler.pdf. Erişim:03 Aralık 2018.
- Ege, Remziye. "Dini Danışmanlık ve Rehberlik' in Bir Bilim Dalı Olarak Gelişmesinin Gerekliliği Üzerine Bazı Düşünceler", *Dini Araştırmalar Dergisi*, 14/39 (2011): 104 – 114. (http://isamveri.org/pdfdr/d01949/2011_39/2011_eger.pdf. Erişim tarihi: 23 Ocak 2016.
- Fragar, Robert. *Manevi Rehberlik ve Ben Öresi Psikoloji Üzerine Paylaşımlar*. Çev. Ömer Çolakoğlu. Kaknös Psikoloji Yayınları, 2009.
- Gülmez, Çiğdem. "Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerle Yönelik Bilişsel Davranışçı Yaklaşımla Dini/Manevi Danışmanlık Modeli". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik II*. Ed. Ali Ayten- Mustafa Koç. 350-375. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- Gündüz, Turgay. "Üstün Zekâlı Çocuklarda Ahlâk Gelişimi ve Eğitimi". İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1(1) (2010): 157-177.
- Işık, Zehra. "Bebek Kaybı Yaşayan Ailelere Yas Sürecinde Manevi Danışmanlık Neden Gerekli?". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik II*. Ed. Ali Ayten- Mustafa Koç. 41-65. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- İncekara, Halide. "Üstün Yetenekli Çocuklar", *Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_02/27052325_stnyeteneklocuklarinzellkler.pdf, Erişim tarihi: 15.01.2016.
- Meydan, Hasan. *Din Eğitiminde Manevi Boyut*. İstanbul: DEM Yayınları, 2015.

- Karagöz, Sema. “Özel Gereksinimli Çocuk Sahibi Anne-Babalar İçin Manevi Danışmanlık ve Rehberlik”. *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Teori Uygulama Alanları*. Ed. Ali Ayten. 147-190. İstanbul: Dem Yayınları, 2017.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınları, 2012.
- Karasu, Teceli – Salmazzem, Mehmet. “Aile İrşat ve Danışmanlık Bürolarında Gençlere Yönelik Danışmanlık Uygulamaları (Muş İli Örneği). *Gençliğin Gelişimi ve Problemleri Karşısında Din Görevlileri (7. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu Bildirileri-Sakarya 2016)*. Ed. Abdullah İnce, 223-265. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2016.
- Kaya Göktepe, Ayşe. “Yaşlılara Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlikte Yeni Bir Model Önerisi: “Hayat Ağacı Modeli”. *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Teori Uygulama Alanları*. Ed. Ali Ayten. 233-272. İstanbul: Dem Yayınları, 2017.
- Kaymakcan, Recep - Şirin, Turgay. “Bilişsel-Davranışçı Psikoterapi Yaklaşımı İle Bütünleştirilmiş Dini Danışmanlık Modeli'nin Din Eğitimi Alan Erkek Üniversite Öğrencilerinin Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerine Etkisi”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2/26 (2013): 111-148.
- Klavuz, Mehmet Akif – Kılavuz, Esra. “Yaşlanma Döneminde Kayıplarla Başa Çıkmada Manevi Danışmanlık Hizmetlerinin Önemi”. *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik II*: Ed. Ali Ayten- Mustafa Koç.17-39. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- Kennedy, J. “Definitions of Giftedness”, <https://educationaladvancement.wordpress.com/2012/05/01/5-definitions-of-giftedness/>, Erişim: 03 Aralık 2018.
- Koç, Mustafa. “Manevi [Psikolojik] Danışmanlık ile İlgili Batı'da Yapılan Bilimsel Çalışmaların Tarihi ve Literatürü (1902-2010) Üzerine Bir Araştırma – I”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XII (2) (2012): 201-237.
- Koç, Mustafa. “Manevi [Psikolojik] Danışmanlık ile İlgili Batı'da Yapılan Bilimsel Çalışmaların Tarihi ve Literatürü (1902-2010) Üzerine Bir Araştırma – II”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XII(2) (2012): 239-276.
- Lewis Madison T.; “Gifted child” md., (<http://global.britannica.com/topic/gifted-child>). Erişim: 15.01.2016.
- MEB, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, (2018). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeli_07072018.pdf. Erişim 5 Aralık 2018.
- MEB. Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi, (2015). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/18101802_bilimvesanatmerkezleriynergesi.pdf. Erişim: 5 Aralık 2018.
- Morgan. “Determining Sample Size for Research Activities” https://home.kku.ac.th/sompong/guest_speaker/KrejcieandMorgan_article.pdf. Erişim 5 Aralık 2018.
- National Association for Gifted Children, “State Definitons of Giftedness”, <https://www.nagc.org/resources-publications/resources/definitions-giftedness>, Erişim tarihi: 14.11.2018.
- Özdemir, Saadetin. “Dini sosyal Hizmetlerin Temelleri”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 25 (2012):125-138.

- Özkan, Aysun. "Hastanelerde Sunulan Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Teori Uygulama Alanları*. Ed. Ali Ayten. 61-101. İstanbul: Dem Yayınları, 2017.
- Peker, Hüseyin. "Dini Danışmanlık Bağlamında Aile Danışmanlığı ve Rehberliği", IV. Din Şurası, Tebliğ ve Müzakereleri, Ankara: (2009):160-175. "http://isamveri.org/pdfdrg/d207288/2009_2/2009_pekerh.pdf. Erişim:03 Aralık 2018.
- Plump, Alison M. "Spirituality and Counselling: Are Counsellors Prepared to Integrate Religion and Spirituality into Therapeutic Work With Clients?", *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy*, 45 (2011): 1-16. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ930782.pdf>. Erişim: 5 Aralık 2018.
- Satan, Ayşin – Çıplak, Kübra- Kaplaner, Osman. "Ebeveyn Kaybı Yaşamış Ergenlerde Bibliyoterapi Yönelimli Manevi Danışmanlık Uygulaması." *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik II*. Ed. Ali Ayten- Mustafa Koç. 397-413. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- Söylev, Ömer Faruk. "Psikolojik Yardım Hizmetleri Bağlamında Türkiye'de Dini Danışma ve Rehberlik". *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 1(2) (2015): 287- 308.
- Subaşı, Zeliha. "Cinsel Sorunlarda Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Uygulamaları". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Teori ve Uygulama Alanları*. Ed. Ali Ayten. 191-231. İstanbul: Dem Yayınları, 2017.
- Şirin, Turgay. *Dini Danışma ve Rehberlik Modeli (İhsan Modeli Manevi Danışmanlık)* İstanbul: Mim akademi Yayınları, 2014.
- Topuz, İlhan. "Cami Din Görevlilerinin Yeterliliklerinin Manevi Danışmanlık Açısından Değerlendirilmesi". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 35/2 (2015): 27-56.
- Türk Dil Kurumu (TDK). "Manevi" md. <http://www.tdk.gov.tr/>. Erişim 5 Aralık 2018.
- Uğurlu, Havva Sinem. "Bir İsimlendirme Problemi: Dini Danışmanlık". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi* 7(2), 2018:1057-1077.
- Yeşil, Rüştü. "Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri,", (Ed.) Remzi Y. Kıncal. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (52-80), Ankara: Nobel Yayınları, 2013.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.